

รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล
A Model of an Effective Educational Management for
the Buddhist Sunday Center

สุจินตนินทา หนุชชู*
Sujintanintha Hnuchu*

*นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

*Student of Doctor of Education Program in Education Management, Dhurakij Pundit Universit.

*e-mail: sumitra009@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 2) วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 3) พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล 4) ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้น การดำเนินวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ใช้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์จำนวน 333 ศูนย์เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอน และผู้ปกครอง รวมจำนวน 999 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์องค์ประกอบ ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล โดยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แต่ละด้านกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มาสร้างเป็นรูปแบบ และขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล โดยการจัดประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงก่อนการประเมินเพื่อรับรองรูปแบบ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) ความสามัคคีของบุคลากร 6) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน 7) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน 8) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ มีค่าน้ำหนักร้อยละของความแปรปรวนสะสม 63.471 โดยมีการปฏิบัติจริงในภาพรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมากทุกด้านตามลำดับ และศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีระดับประสิทธิผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.07$) ประกอบด้วย 1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ 2) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ 3) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ และ 4) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์
2. องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี 8 องค์ประกอบเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

- 5) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 6) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนตามลำดับ โดยผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณขององค์ประกอบทั้ง 8 ร่วมกันทำนายประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ร้อยละ 71.40 ($R^2 = .714$)
3. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก 55 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบหลัก คือ 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน (มี 7 ตัวบ่งชี้) 2) การพัฒนาบุคลากร (มี 7 ตัวบ่งชี้) 3) ความสามัคคีของบุคลากร (มี 7 ตัวบ่งชี้) 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (มี 7 ตัวบ่งชี้) 5) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน (มี 5 ตัวบ่งชี้) 6) ภาวะผู้นำของผู้บริหารศูนย์ (มี 10 ตัวบ่งชี้) 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ (มี 7 ตัวบ่งชี้) และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน (มี 5 ตัวบ่งชี้)
4. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลที่พัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เป็นรูปแบบในการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

คำสำคัญ: ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ องค์ประกอบการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา
ประสิทธิผลของการบริหารจัดการศูนย์ศึกษา

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the elements of the educational management and effectiveness of Buddhist Sunday Centers; 2). to analyze the elements of educational management and their influence on the effectiveness of the Buddhist Sunday Centers; 3). to develop an effective model of educational management of the Buddhist Sunday Centers; and 4). to evaluate the effectiveness of the developed model of educational management of the Buddhist Sunday Centers.

The research was divided into four steps. The first step was to study the elements of the educational management for the Buddhist Sunday Centers and their effectiveness. The samples were 333 Buddhist Sunday Centers; Additional data were collected from the directors of the centers, teachers and parents totaling 999 persons. The research instrument was a questionnaire. The statistics used in analyzing the data were percentage, mean, and standard deviation. Data were analyzed using descriptive statistic. The second step was the analyze of the effectiveness of educational management and its influence on the effectiveness of the Buddhist Sunday Centers. Data were analyzed using correlation coefficient analysis and multiple regression analysis. The third step was the researcher developed the effectiveness educational management model for the Buddhist Sunday Centers based on the results of the elements and correlation coefficient analysis among the educational management of the Buddhist Sunday Centers with the effectiveness of the Buddhist Sunday Study Centers. The fourth step was evaluated the model of the educational management of the Buddhist Sunday Centers by holding a group dialogue among authoritative persons; Their advice information were analyzed using contents analysis towards improved the effectiveness model of educational management of the Buddhist Sunday Centers.

The research results were summarized as follows.

1. The elements of the educational management of the Buddhist Sunday Centers were composed of eight factors as follows: i). Leadership condition of the center directors; ii). Personnel development; iii). Learners' expectations; iv). Participation by parents and community; v). Personnel unity; vi). Evaluation of learners' progress; vii). Arrangements of a curriculum and learning/teaching, and viii). Arrangements of an environment that fosters learning within the center. Overall, it has the percentage weight of cumulative variance of 63.471. It has the actual practice overall and each factor was at the high level in all sides respectively. The ef-

fectiveness of the Buddhist Sunday Centers overall was at the high level ($\bar{X}=4.07$), and all the elements were at the high level also. These were including: i). achievement of the objectives by the centers; ii). Work satisfaction of the Center personnel; iii). Ability to develop learners according to the Center's standards; and iv). Ability for adjustment of the centers respectively.

2. The educational management which influenced on the effectiveness of Buddhist Sunday Study Centers were including: i). Learners' expectations; ii). Personnel development; iii). Personnel unity; iv). Participation by parents and community; v). Arrangements of a curriculum and learning/teaching; vi). Leadership condition of the Center directors; vii). Arrangements of the environment that foster learning inside the center; and viii). Evaluation of the learners' progress. The result of the multiple regression analysis of the eight elements in combination of the forecast of the effectiveness of the Buddhist Sunday Centers was equal to 71.40 ($R^2 = .714$)
3. The development of the educational management of the Buddhist Sunday Centers with effectiveness comprises eight elements and 55 indicators. The main elements were; i). Learners' expectations; (seven indicators). ii). Personnel development; (seven indicators). iii). Personnel unity; (seven indicators). iv). Participation by parents and community; (seven indicators). v). Arrangements of a curriculum and learning/teaching; (five indicators). vi). Leadership condition of the center directors; (ten indicators). vii). Arrangements of the environment that fosters learning inside the Center; (seven indicators), and viii). Evaluation of the learners' progress; (five indicators).
4. The model evaluation of the effective educational management for the Buddhist Sunday Centers which developed was correctness, suitability, possibility and benefit. Furthermore, the utilizing the model of the effective educational management for the Buddhist Sunday Centers is recommended.

Keywords: Buddhist Sunday Centers, Elements of the Educational Management of Buddhist Sunday Centers, Effectiveness of the Buddhist Sunday Centers

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาของการวิจัย

การศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน และเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมในระบอบประชาธิปไตย เป็นสิทธิเสรีภาพของบุคคลในสังคมที่ควรจะได้รับโอกาสเพื่อพัฒนาศักยภาพของคน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวดที่ 1 มาตราที่ 8 ความว่า การจัดการศึกษาให้ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสามารถพัฒนาสาระกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 4) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมีการศึกษาเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคุณภาพของคนให้มีความสามารถพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข (กรมการศาสนา, 2553: 49) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นองค์กรเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์จัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งอบรมสั่งสอนเยาวชนให้มีความประพฤติดีงาม มีจิตสำนึกที่ดี มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นแหล่งให้ความรู้ความเข้าใจตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สามารถนำหลักธรรมคำสอนไปใช้เป็นแนวทางการประพฤติในชีวิตประจำวันได้ (กรมการศาสนา, 2551: 7) สำหรับการจัดตั้งโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ขึ้นมานั้น ก็ได้วางวัตถุประสงค์หลักไว้ 5 ประการด้วยกัน (บุปผา พูลทาจาร์ อ่างถึงในพระมหาบรรจง จนทศุตโต, 2550: 2) คือ

- 1) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักพระพุทธศาสนาตามสมควรแก่วัยของตน
- 2) เพื่อปลูกฝังศีลธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน
- 3) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา
- 4) เพื่อให้เด็กและเยาวชนรู้จักบำเพ็ญกุศลสาธารณประโยชน์
- 5) เพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในระยะที่ผ่านมา พบว่ามีวิกฤตการณ์สำคัญประการหนึ่ง คือปัญหาคุณภาพของศูนย์ฯ ที่ไม่เท่าเทียมกัน และคนส่วนใหญ่อาจจะไม่มีสิทธิที่จะเลือก ต้องยอมให้ลูกหลานเรียนในศูนย์ฯ โดยที่ไม่แน่ใจในคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านวิชาการ ด้านการบริหาร และด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ว่ามีประสิทธิภาพและทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้หรือไม่อย่างไร (กรมการศาสนา, 2553: 49) นอกจากนี้การบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยังพบว่า มีการขาดการดูแลเอาใจใส่ ในด้านการดูแล ประสานงานไม่ทั่วถึง ขาดความร่วมมือระหว่างศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์กับชุมชน การขาดการวางแผนกับผู้ร่วมงานอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถประชาสัมพันธ์ให้เด็กและเยาวชนที่อยู่บริเวณใกล้เคียงเห็นความสำคัญในการศึกษา ตลอดจนผู้บริหารศูนย์ฯ ที่มีความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนามีน้อย และยังไม่เป็นไปตามคุณภาพมาตรฐานของการศึกษาศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้บริหารศูนย์ ผู้ปฏิบัติ และชุมชนส่วนใหญ่ ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจและให้ความสำคัญกับคุณภาพมาตรฐาน การศึกษา

(กรมการศาสนา, 2550: 92-93)

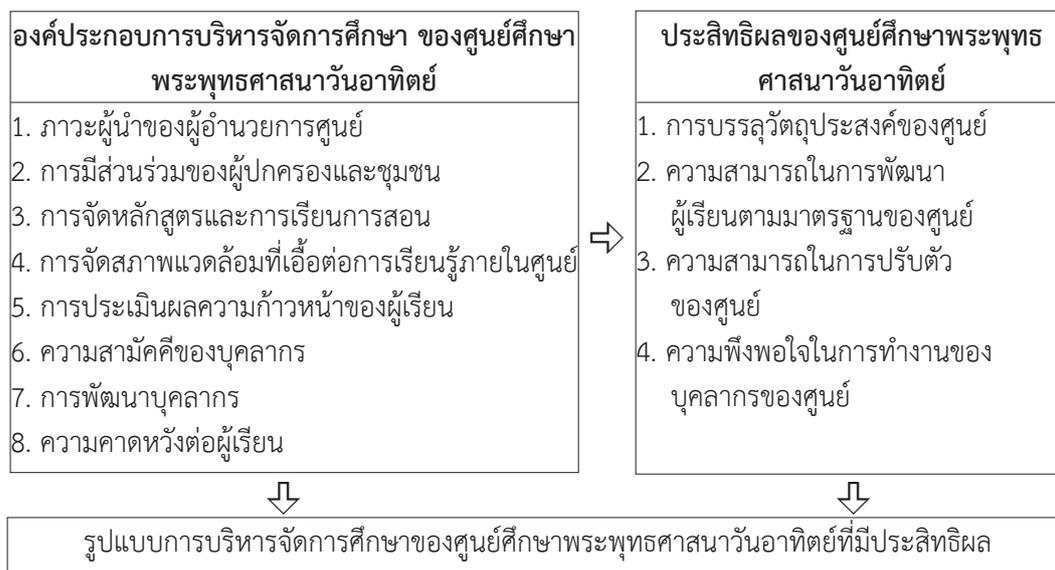
จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยังไม่สามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง โดยเฉพาะการใช้องค์ประกอบและกระบวนการที่จะนำมาการบริหารจัดการศึกษาอันจะส่งผลถึงความสำเร็จคือ มีประสิทธิผลและมีคุณภาพ นอกจากนี้การศึกษาค้นคว้าวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาเพื่อค้นหารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผลดังกล่าว และผลจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อจะได้นำไปปรับใช้ให้สอดคล้องตามบริบทและความพร้อมของศูนย์ เพื่อให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธ

ศาสนาวันอาทิตย์มีแบบแผนของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
2. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล
4. เพื่อประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาสภาวะการณ์ ไม่มีการทดลอง (The One Shot, Non Experimental Case Study) โดยใช้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์เป็นหน่วยของการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) การดำเนินวิจัยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

1. ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารมาสังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นองค์ประกอบบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของ

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) นำแบบไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 13 รูป/คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive method) ประกอบด้วย ผู้แทนกรมการศาสนา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่เป็นศูนย์ต้นแบบ (Best practices) ระดับภาค คณะสงฆ์ รวมจำนวน 6 รูป พระนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป และตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน นำมาสรุปเป็นตัวแปรที่ศึกษา และนำตัวแปรที่ได้ไปสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ทำการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม โดยทำการ

- ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญ 5 คน ด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-objective Congruence: IOC) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 แห่งๆ ละ 3 รูป/คน คือ ผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอน และผู้ปกครอง จำนวน 30 รูป/คน และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถาม เท่ากับ 0.968 นำแบบสอบถามไปสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจากศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวน 341 แห่ง จากทั้งหมด 3,262 ศูนย์ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้รับแบบสอบถามกลับมา 333 ศูนย์ ผู้ให้ข้อมูลศูนย์ละ 3 รูป/คนคือ ผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอนและผู้ปกครอง รวมผู้ให้ข้อมูล 999 รูป/คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)
- วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson product moment correlation (r)) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regressions analysis) โดยวิธีการ Stepwise

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson product moment correlation (r)) ระหว่างองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์แต่ละด้านกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

- ประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล โดยวิธีการประชุมสนทนากลุ่ม Focus Group กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน การวิเคราะห์เนื้อหาที่เป็นคำตอบและข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำมาปรับปรุงให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินเกี่ยวกับ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ และรับรองรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

ผลการวิจัย

- ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และประสิทธิผลของศูนย์พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า

- 1.1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถาม 999 รูป/คน เป็นเพศชาย 765 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 76.58 และเพศหญิงจำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 23.42 มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี จำนวน 329 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 32.93 ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 469 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 46.95 เป็นผู้อำนวยการศูนย์ จำนวน 333 รูป ครูผู้สอน จำนวน 333 รูป/คน และผู้ปกครอง จำนวน 333 คน คิดเป็นกลุ่มละร้อยละ 33.33 ส่วนใหญ่มีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 5-10 ปี จำนวน 427 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 42.74
- 1.2 องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยภาพรวมมีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากเช่นกัน คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ 2) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน 6) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การพัฒนาบุคลากร โดยภาพรวมมีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายองค์ประกอบ ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากตามลำดับ
- 1.3 ประสิทธิภาพผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธ

- ศาสนาวันอาทิตย์ โดยภาพรวมพบว่า มีระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีระดับประสิทธิผลอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามองค์ประกอบที่ได้จากมากไปหาน้อย คือ 1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ 2) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ 3) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ และ 4) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์ ตามลำดับ
- 1.4 การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) การบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยวิธีการหมุนแกน Varimax พบว่า ในภาพรวมสามารถอธิบายความแปรปรวนสะสมได้ถึงประมาณร้อยละ 63.471 ของความแปรปรวนทั้งหมด เรียงตามค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ได้จากมากไปหาน้อย คือ 1) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) ความสามัคคีของบุคลากร 6) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน 7) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน และ 8) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์
2. ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธ

ศาสนาวันอาทิตย์ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก ซึ่งมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้ร้อยละ 71.4 โดยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดและรองลงมาตามลำดับ คือ 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน 6) ภาวะผู้นำของผู้ดำเนินการศูนย์ 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียนโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเท่ากับ .282, .142, .131, .124, .103, .101, .090 และ .071 ตามลำดับ ทุกองค์ประกอบร่วมกันทำนายประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบหลัก 55 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) **ความคาดหวังต่อผู้เรียน** มี 7 ตัวบ่งชี้ คือ ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความภูมิใจในความเป็นพุทธศาสนิกชนเพิ่มขึ้น ผู้เรียนมีความรู้

วิชาการที่เป็นหลักทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง ผู้เรียนมีความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากขึ้น และผู้เรียนมีการนำคุณธรรมจริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม

2) **การพัฒนาบุคลากร** มี 7 ตัวบ่งชี้ คือ มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนรู้ที่เหมาะสม พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความรู้ตามต้องการของบุคลากร สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรได้อย่างเหมาะสม การส่งเสริมให้บุคลากรไปศึกษาดูงานอย่างเหมาะสมกับสภาวะการณ์ การเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพื่อพัฒนาบุคลากรเหมาะสมกับสภาวะการณ์ และอำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในด้านเทคโนโลยีเหมาะสม

3) **ความสามัคคีของบุคลากร** มี 7 ตัวบ่งชี้ คือ มีการปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ร่วมอุทิศตนในการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มความสามารถ ไว้วางใจในการทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ร่วมกันทำงานเป็นทีมได้อย่างดี และยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

4) **การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน** มี 7 ตัวบ่งชี้คือ ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์ ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์ ผู้ปกครองและชุมชน

ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ
ศูนย์ที่จัดขึ้น ผู้ปกครองและชุมชนยินดี
ส่งเสริมและสนับสนุนงานของศูนย์ ผู้
ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมใช้ศูนย์
เป็นสถานที่ส่งเสริมวัฒนธรรมจารีต
ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น สถาน
ศึกษาที่ตั้งอยู่ใกล้กับศูนย์ฯ ยินดีร่วม
สนับสนุนกิจกรรมของศูนย์ และองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นยินดีให้การส่งเสริม
สนับสนุนงานของศูนย์

5) **การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน**
มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ มีการประเมินผลการ
เรียนการสอนสอดคล้องกับสภาพการ
เรียนรู้ที่เป็นจริง หลักสูตรกำหนดเนื้อหา
วิชาบังคับวิชาเลือกและกิจกรรมพัฒนาผู้
เรียนทันสมัย หลักสูตรกำหนดวิชาบังคับ
วิชาเลือกและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่าง
เหมาะสม การจัดเนื้อหาสาระการเรียนรู้
เหมาะสมกับระยะเวลาในการสอนตาม
หลักสูตร และหลักสูตรมีความเหมาะสม
สมในการกำหนดให้ผู้เรียนมีระยะเวลา
การเรียนการสอนตามหลักสูตรอย่างน้อย
80 %

6) **ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์** มี 10
ตัวบ่งชี้คือ มีความสามารถในการดำเนิน
งานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ มีความ
สามารถในการสร้างความร่วมมือทั้ง
ภายในและภายนอกศูนย์ มีความสามารถ
ในการบริหารจัดการภายในศูนย์ มีวิสัย
ทัศน์กว้างไกลในการบริหารจัดการศูนย์
มีปฏิภาณและมีไหวพริบในการจัดการแก้
ปัญหาของศูนย์ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้
ปกครองและชุมชนเสริมสร้างแรงจูงใจ
แก่บุคลากรทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับ

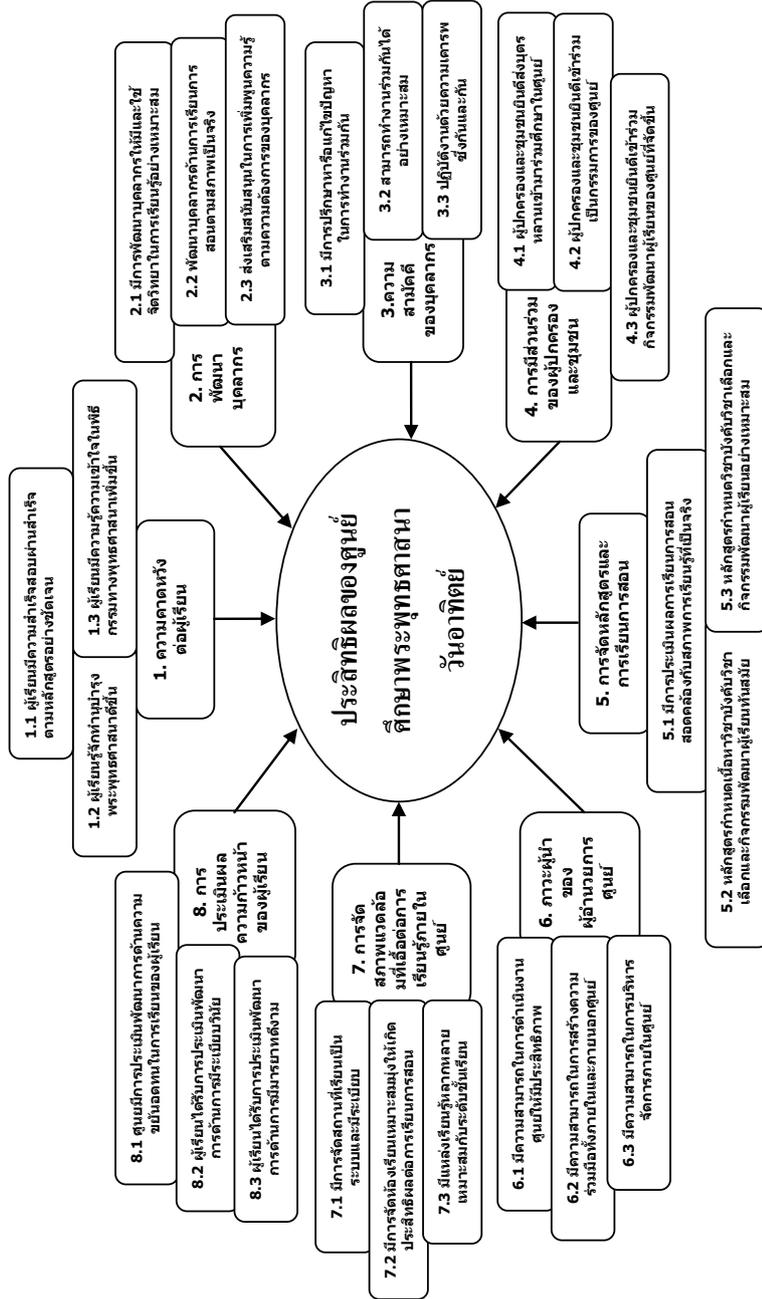
ผู้เรียนและครูสอน ปฏิบัติตนเป็นแบบ
อย่างที่ดีของบุคลากร และมีคุณธรรม
จริยธรรมปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ
7) **การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียน
รู้ภายในศูนย์** มี 7 ตัวบ่งชี้คือ ศูนย์มีการ
จัดสถานที่เรียนเป็นระบบและมีระเบียบ
มีการจัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิด
ประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน มีแหล่ง
เรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้น
เรียน สถานที่มีความสะอาด ร่มรื่น
สวยงามดึงดูดใจผู้เรียน มีห้องปฏิบัติ
สมาธิภาวนาที่เหมาะสมเพียงพอสำหรับ
ให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ มีห้องเรียนที่มี
เทคโนโลยี ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนการ
สอน และ 7) จัดบรรยากาศชั้นเรียน เอื้อ
ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

8) **การประเมินผลความก้าวหน้าของ
ผู้เรียน** มี 5 ตัวบ่งชี้ คือ มีการประเมิน
พัฒนาการด้านความขยันอดทนในการ
เรียนของผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการประเมิน
พัฒนาการด้านการมีระเบียบวินัย ผู้เรียน
ได้รับการประเมินพัฒนาการด้านการมี
มารยาทดีงาม มีการประเมินพัฒนาการ
ของผู้เรียนด้านความซื่อสัตย์สุจริต
ผู้เรียนได้รับการประเมินพัฒนาการด้าน
ความกตัญญูกตเวที

4. **ผลการประเมินรูปแบบการบริหาร
จัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธ
ศาสนาวินอาทิตยที่มีประสิทธิผล** โดย
การจัดประชุมสนทนากลุ่ม Focus
group กับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/
คน พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ
ศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวิน
อาทิตย ทั้ง 8 องค์ประกอบ มีความ

ถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้
และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ ใน
แต่ละด้านคิดเป็นร้อยละ 100 โดยภาพ
รวมทุกด้านคิดเป็นร้อยละ 100 ทำให้ได้
รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์
ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มี
ประสิทธิผล ตามภาพที่ 2

รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศานาวานอากิตยที่มีประสิทธิผล

ภาพที่ 2 รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธรศานาวานอากิตยที่มีประสิทธิผล

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ผู้วิจัยพบประเด็นหลักที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย องค์ประกอบ 8 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับความสำคัญ โดยพิจารณาจากค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ จากมากไปน้อย ประกอบด้วย 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 6) ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน โดยแต่ละองค์ประกอบเกิดจากการใช้วิธีทางสถิติ ทำให้องค์ประกอบทั้ง 8 องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้แต่ละองค์ประกอบครอบคลุมและค่อนข้างสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนที่มีประสิทธิผลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาไว้ ดังนี้

1.1 ความคาดหวังต่อผู้เรียน

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากเป็นอันดับ 1 เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอันดับ 1-3 พบว่า 1) ผู้เรียนมีความสำเร็จสอบผ่านในแต่ละระดับชั้นเรียนตามหลักสูตรอย่างชัดเจน 2) ผู้เรียนรู้จักทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนาดีขึ้น และ 3)

ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความคาดหวังต่อผู้เรียนของผู้เกี่ยวข้อง ต้องการจะทำให้บรรลุเป้าหมายตามเจตจำนงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความสำเร็จหรือประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และชี้ให้เห็นถึงศักยภาพหรือความพร้อมของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ได้เป็นอย่างดี ทำให้ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มีชื่อเสียง สร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ปกครองของเด็กและยังเป็นเครื่องช่วยในการตัดสินใจในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนด้วย ดังนั้น จึงถือว่า ความสำเร็จทางการเรียนของนักเรียนที่ดี มีผลต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของนางลักขณ์ เรือนทอง (2550: 187) ที่พบว่า องค์ประกอบการมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญของรูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล ทั้งนี้เพราะว่าความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในปัจจุบันที่ทำให้ต้องปรับตัวให้ทันอยู่ตลอดเวลาซึ่งเป็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อนักเรียนว่าจะต้องเป็นคนดี คนเก่ง และประสบความสำเร็จในชีวิต สอดคล้องกับเอ็ดมอนด์ (Edmonds, 1979: 37) ได้เสนอแนวคิดโรงเรียนที่มีประสิทธิผลด้วยปัจจัย 5 ประการ ในปัจจัยประการที่ 4 คือ ความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียนในระดับสูง สอดคล้องกับแซมมอนด์ ฮิลแมน และมอร์ติมอร์ (Sammonds, Hillman and Mortimore, 1995: 8) ที่พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งซึ่งส่งผลถึงความสำเร็จหรือความมีประสิทธิผลของโรงเรียนที่มีประสิทธิผล คือ การมีความคาดหวังต่อนักเรียนในระดับสูง

1.2 การพัฒนาบุคลากร

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากเป็นอันดับ 2 เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในอันดับ 1-3 พบว่า 1) มีการพัฒนาบุคลากรให้มีและใช้จิตวิทยาในการเรียนรู้ที่เหมาะสม 2) พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพเป็นจริง และ 3) การส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความรู้ตามความต้องการของ เนื่องจากการพัฒนาบุคลากรทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและประสิทธิภาพของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน ฉะนั้น การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงบุคลากรให้มีความเจริญก้าวหน้า หรือมีคุณภาพเพิ่มขึ้น บุคลากรถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้องค์กรเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับงานวิจัยของของ ปีลัญ ภูมิพินทาคม (2550: 238) ที่ได้ศึกษารูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษาเอกชน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าการพัฒนาบุคลากร มีความสำคัญกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอันดับเจ็ด ได้แก่ ส่งเสริมให้บุคลากรนำสิ่งที่وبرมมาพัฒนาโรงเรียน สนับสนุนให้ความรู้ที่บุคลากรต้องการ อำนวยความสะดวกด้านเทคโนโลยี และมีการประเมินและตรวจสอบการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณ สมบูรณ์ (2552: 307) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนร่วมสู่การทำงานของนักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา พบว่า องค์ประกอบการพัฒนาครู เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 6 แสดงให้เห็นว่าการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนร่วม

สู่การทำงานของนักเรียนพิการนั้น การพัฒนาครูมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการเปลี่ยนสอดคล้องกับออสติน และเรโนลด์ (Austin and Reynolds, 1990: 167-178) ได้ศึกษาวิจัยพบว่าการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล จะต้องมิลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ 12 ประการ ในประการที่ 5 คือ การพัฒนาบุคลากร และสอดคล้องกับควินและโรบาร์ท (Quinn & Rohrbaugh, 2002: 225-227) ได้เสนอแนวคิดในการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน 3 ประการ ในประการที่ 3 คือ การพัฒนาบุคลากร

1.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากเป็นอันดับ 4 เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในอันดับ 1-3 พบว่า 1) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์ 2) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการของศูนย์ และ 3) ผู้ปกครองและชุมชนยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์ที่จัดขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้มียุทธศาสตร์ ต้องอาศัยปัจจัยและทรัพยากรจากหลายแหล่งมาประกอบกัน ซึ่งแหล่งสำคัญคือ ผู้ปกครองและชุมชน ประชาชน และชุมชนรอบวัดควรมีส่วนร่วมโดยตรงต่อการดำเนินงานของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และรับผิดชอบให้การสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่างๆ ในการพัฒนาและบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง สอดคล้องกับกรมการศาสนา (2553: 61-62) ได้กำหนดมาตรฐานกระบวนการมีส่วนร่วมของบ้าน

และชุมชนต่อการดำเนินงานในศูนย์ศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไว้ 2 ประการ คือ 1) ผู้ปกครองมีความพึงพอใจในความสะอาด ความสงบ ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของศูนย์ฯ ยอมรับและเข้าร่วมเป็นกรรมการบริหารศูนย์ฯ 2) ผู้ปกครองมีความยินดีที่จะส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนรู้ธรรมศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของสเต็ดแมน (Stedman, 1987: 215-244) ได้ศึกษาถึงความสำเร็จของโรงเรียน ซึ่งได้สรุปลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียน 9 ประการ ในประการที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ยังสอดคล้องกับเซอร์จิโอแวนนี (Sergiovanni, 1991: 258-263) ได้สรุปลักษณะสถานศึกษาที่มีประสิทธิผลว่ามีองค์ประกอบ 9 ประการ ในประการที่ 9 คือ ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม

1.4 ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์

เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์มากเป็นอันดับ 6 เมื่อพิจารณาตัวบ่งชี้ที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในอันดับ 1-3 พบว่า 1) มีความสามารถในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ 2) มีความสามารถในการสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์ และ 3) มีความสามารถในการบริหารจัดการภายในศูนย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และซึ่งปัจจัยสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างบุคลากร ครูผู้สอน ให้มีความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติที่รับผิดชอบ ตลอดจนจนถึงสร้างแรงจูงใจ แก่บุคลากร และการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริการจัดการศึกษาและบริหารงานภายในศูนย์อย่างมีประสิทธิภาพ สร้าง

ความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและชุมชนในพื้นที่ที่ตั้งของศูนย์ให้มีความพึงพอใจและยอมรับคุณภาพของผู้เรียน และสามารถนำศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไปสู่ผลสำเร็จวัตถุประสงค์ได้ตามเป้าหมายสอดคล้องกับกรมการศาสนา (2553: 60) ได้กำหนดมาตรฐานให้ผู้บริหารศูนย์ มีคุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติตามจรรยาวิชาชีพ มีวิสัยทัศน์และภาวะความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก พระอาจารย์ ครู ผู้ปกครอง และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของบุศรินทร์ สุจริตจันทร์ (2553: 279) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญอันดับ 1 ใน 7 องค์ประกอบขององค์ประกอบองค์การที่มีศักยภาพการทำงานสูงของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข สอดคล้องกับฮอย และมิสเกล (Hoy and Miskel, 2001: 614) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานบันการศึกษา ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณภาพของสถานบันการศึกษาที่ดำเนินโดยผ่านเครือข่ายบุคคลและตามบทบาทขององค์การ

2. รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล

2.1 จากข้อค้นพบของการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความคาดหวังต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาบุคลากร 3) ความสามัคคีของบุคลากร 4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน 5) การจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน 6)

ภาวะผู้นำของผู้อำนวยการศูนย์ 7) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ และ 8) การประเมินผลความก้าวหน้าของผู้เรียน และประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มี 4 ประสิทธิภาพ คือ 1) การบรรลุวัตถุประสงค์ของศูนย์ 2) ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรของศูนย์ 3) ความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนตามมาตรฐานของศูนย์ 4) ความสามารถในการปรับตัวของศูนย์ ซึ่งเมื่อพิจารณาในภาพรวมจะพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นเรื่องประสิทธิผลของการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบที่ค้นพบจากการวิจัยเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โดยสอดคล้องกับแนวคิดของเซ็ง (Cheng อ้างถึงในสุวิมล ว่องวาณิช, 2543: 56-61) ในรูปแบบที่ 1 โดยรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิผลในรูปแบบที่ 1 คือ รูปแบบเป้าหมาย (Goal model) ซึ่งนิยามประสิทธิผลของโรงเรียนว่าเป็นโรงเรียนที่สามารถดำเนินการบรรลุผลตามเป้าหมายทุกข้อที่กำหนด เงื่อนไขของการประเมินตามโมเดลนี้อยู่ที่โรงเรียนต้องมีเป้าหมายของโรงเรียนชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นประสิทธิผล

2.2

ของการบริหารจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน ตามวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งศูนย์พุทธศาสนาวันอาทิตย์

จากผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล พบว่าความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการใช้ประโยชน์ ในแต่ละด้านคิดเป็นร้อยละ 100 โดยภาพรวมทุกด้านคิดเป็นร้อยละ 100 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ออกแบบการพัฒนา รูปแบบและประเมินรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิผล โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินตามขั้นตอนของการพัฒนารูปแบบและประเมินรูปแบบ ดังที่วิลเลอร์ (Willer, 1988: 52) ได้กำหนดการพัฒนา รูปแบบไว้สองขั้นตอน คือ การสร้างรูปแบบ และการพัฒนา รูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูป/คน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า รูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์ ที่มีประสิทธิผลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ในภาพรวมได้ทุกด้านคิดเป็นร้อยละ 100 สอดคล้องกับ อุทุมพร จามรมาน (2541: 23) ที่กล่าวว่า การตรวจสอบรูปแบบนั้นมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบ ก็เพื่อทดสอบและตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วย

ข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ

3. เจ็อนไขและข้อจำกัดของการนำรูปแบบไปใช้

เนื่องจากรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพนี้ยังไม่ได้มีการทดลองใช้ ผู้วิจัยได้กำหนดเงื่อนไขของการใช้รูปแบบไว้ คือ 1) ศูนย์ต้นแบบระดับภาค และศูนย์ต้นแบบระดับจังหวัดสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพนี้ไปทดลองใช้ได้อย่างเต็มรูปแบบ และควรมีระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา 2) สำหรับศูนย์ทั่วไปสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่มีประสิทธิภาพ เฉพาะองค์ประกอบของรูปแบบที่มีค่าสูง ไปปรับประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมของบริบทและความพร้อมของทรัพยากร และควรมีระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ระดับนโยบาย กรมการศาสนา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมสนับสนุนโดยการจัดทำคู่มือรูปแบบ จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ และจัดอบรมสัมมนาถวายความรู้แก่ผู้บริหารบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 18 ภาคคณะสงฆ์ นำไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ระดับปฏิบัติการ

- ระดับคณะกรรมการบริหารศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ 1) ควรมี

ความคาดหวังต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนมีความรู้มีความสำเร็จสอบผ่านตามหลักสูตรอย่างชัดเจน ผู้เรียนรู้จักทำบางพระพุทธานุศาสนาดีขึ้น และผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น 2) ควรมีการพัฒนาบุคลากรของศูนย์ให้มีและใช้จิตวิทยาในการสอนอย่างเหมาะสม พัฒนาบุคลากรด้านการเรียนการสอนตามสภาพที่เป็น และส่งเสริมสนับสนุนในการเพิ่มพูนความรู้ตามความต้องการของบุคลากร 3) ควรมีการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่เป็นจริง หลักสูตรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับวิชาเลือกและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนทันสมัยและเหมาะสม 4) ควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภายในศูนย์ให้สถานที่เรียนเป็นระบบและมีระเบียบ จัดห้องเรียนเหมาะสมมุ่งให้เกิดประสิทธิผลต่อการเรียนการสอน และมีแหล่งเรียนรู้หลากหลายเหมาะสมกับระดับชั้นเรียน ระดับผู้อำนวยการศูนย์ ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน 1) ผู้อำนวยการศูนย์ควรมีกระบวนการหรือศิลปะของการใช้อิทธิพลของผู้บริหารต่อบุคคล เพื่อให้เกิดความเต็มใจและกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานที่รับผิดชอบ ในการดำเนินงานศูนย์ให้มีประสิทธิภาพ การสร้างความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกศูนย์ และบริหารจัดการภายในศูนย์ 2) ครูผู้สอนควรมีการปรึกษาหาแก้ไขปัญหาในการทำงานร่วมกัน สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม และปฏิบัติงานด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ในด้านประเมิณผล

2.

ความก้าวหน้าของผู้เรียน ควรมีการประเมินพัฒนาการด้านขยันอดทนในการเรียนของผู้เรียน การมีระเบียบวินัย และการมีมารยาทดีงาม 3) ผู้ปกครอง ควรมีส่วนร่วมและส่งบุตรหลานเข้ามาร่วมศึกษาในศูนย์ ยินดีเข้าร่วมเป็นกรรมการศูนย์ และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของศูนย์ที่จัดขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ว่ามีอิทธิพลทางตรง หรือทางอ้อมต่อกันและกันอย่างไร และตัวแปรหรือองค์ประกอบการบริหารจัดการเหล่านั้น มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์อย่างไร
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมหรือปัจจัยที่เป็นอุปสรรค หรือเงื่อนไขสำคัญของการนำรูปแบบการบริหารจัดการศึกษาของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดตามบริบทของแต่ละศูนย์ ควรมีลักษณะอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม. (2550). *การศึกษาสงเคราะห์งานวิจัยรูปแบบและกระบวนการ
การบริหารจัดการที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์.*
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมการศาสนา. กระทรวงวัฒนธรรม. (2551). *คู่มือการดำเนินงานโครงการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา
วันอาทิตย์ ปีงบประมาณ 2551.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- นงลักษณ์ เรือนทอง. (2550). *รูปแบบการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล (ปริญญานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎฐิบัณฑิต).* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุศรินทร์ สุจริตจันทร์. (2553). *รูปแบบองค์การที่มีศักยภาพการทำงานสูงของวิทยาลัยพยาบาล
สังกัดกระทรวงสาธารณสุข (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต).* กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิลัญญ์ ปฏิพิมพาคม. (2550). *รูปแบบภาวะผู้นำและประสิทธิผล ของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต).* กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรพรรณ สมบูรณ์. (2552). *รูปแบบการบริหารการเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนร่วมสู่การทำงานของ
นักเรียนพิการระดับมัธยมศึกษา (ปริญญานิพนธ์ปริญญาดุขฎฐิบัณฑิต).* กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาบรรจง จนทศุดโต (แผ่นทอง). (2550). *คุณภาพการจัดการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนตามหลัก
ไตรสิกขา: กรณีศึกษา ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดสวนดอก จังหวัดเชียงใหม่
(ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต).* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2543). *การวิจัยและการพัฒนาระบบการประเมินภายในสถานศึกษา
(รายงานผลการวิจัย).* กรุงเทพฯ: วีทีซี คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.*
กรุงเทพฯ: พรึกหวานกราฟฟิค.
- อุทุมพร จามรมาน. (2541). โมเดล. *วารสารวิชาการ 1(3), 23.*
- Austin, Garham E., & Reynolds, John D. (1990). Managing for improved school
effectiveness: An international survey. *School Organization. 10(2/3), 167-178.*
- Edmonds, Ronald R. (1979). Effective schools for the Urban poor. *Educational
Leadership, 37, 15-24.*
- Hoy, Wayne K., & Cecil G, Miskel. (2001). *Educational administration: Theory, research
and practice (6th ed.).* New York: Mc Graw – Hill International Edition 2001.
- Quinn, A.F., & Rohrbaugh M.S. (2002). *Personnel management of people at work.*
New York: McMillan.

- Sammons, P., Hillman, J., & Morltimore, Peter. (1995). *Key characteristics of effective school a review of school effectiveness research* (Research Report). London: The Institute of Education for the Office for Standard in Education.
- Stedman, L.C., (1987). It's time we change the effecrive schools formula. *Phi Delta Kappan*, 69, 214-224.
- Sergiovanni, Thomas J. (1991). *The Principalship: An Effective practice perspective*. (2nd ed.). Needham Heights: Allyn and Bacon.